

ÓSIMLIK DÚNYASÍN QORGAW HÁM ONNAN PAYDALANÍW TARAWÍDA MÁMLEKETLIK BASQARÍW HÁM BAQLAW

Omirezakov Rustem Abdirazaq uli

Berdaq atındağı Qaraqalpaq Mámleketlik Universiteti

stajyer-oqıtıwshısı

omirezakov_r@karsu.uz

***Annotaciya:** Búgingi kúnde jer júzindegi xalq sanı artıwı menen olardıń mútájligi de artıp barmaqta hám usı mútájliklerdi qandırıwdıń tiykarǵı obyektı bolǵan qorshaǵan ortalıqtı qorgawda tiykarǵı máselege aylanbaqta. Maqalada usı tarawdağı mámleketlik basqarıw túsinigine toqtalıp ótilgen bolıp, ekologiyalıq tarawdağı mámleketlik basqarıw hám baqlaw túsinigine keń toqtalıp ótilgen.*

***Gilt sózler:** ekologiyalıq siyasat, mámleketlik basqarıw, tábiyyıy resurslar, ósimlik dúnyası, ulıwma wákillikli mámleket uyımları.*

***Abstract:** Today, with the increasing number of people in the world, their basic needs are also increasing, and the main issue becomes the protection of the environment, which is the main object of meeting these needs. The article focuses on the concept of public administration in this sphere, and also discusses in detail the concept of public administration and control in the field of environmental protection.*

***Keywords:** environmental policy, public administration, natural resources, plant life, representative state organizations.*

KIRISIW.

Ózbekstan Respublikasında ósimlikler dúnyasın qorgaw hám onnan paydalanıw tarawındağı mámleketlik basqarıw hámde baqlawı úlken áhmiyetke iye bolıp, ósimlik dúnyasın qorgaw hám olardan aqılǵa uǵras paydalanıwdı támiyinleydı. Ekonomikalıq

jáne social rawajlanıwdıń maqset hám wazıypaları olardıń turaqlılıǵındı esapqa alǵan halda, barlıq rawajlanǵan hám rawajlanıp atırǵan mámleketlerde ekologiyalıq talaplarǵa muwapıq belgileniwi kerek.[1] Bazar ekonomikası sharayatında ekonomikalıq tikleniwdi ekologiyalıq turaqlılıq penen múnasıp halda alıp barıw mámleketiń ekologiya tarawındaǵı basqarıw wákilliginiń keńeytiriliwi hám hákimshilik-huqıqıy jol menen ámelge asırılıwın payda etedi.

ÁDEBIYATLAR ANALIZI HÁM METODOLOGIYA.

Ózbekstan Respublikasınıń ekologiya tarawında mámleketlik basqarıw máseleleri keńirek jarıtılǵan bolıp, olarda ekologiya tarawında mámleketlik basqarıw hám baqlawınıń mámleket ekologiyalıq sıyasatında áhmiyetli orın tutıwı aytıp ótilgen[2]. Tiykarınan, Sh.X.Fayziev hár qanday mámleketiń ekologiyalıq sıyasatı qorshaǵan tábiyiy ortalıq tarawındaǵı mámleketlik basqarıw hám baqlawı menen tıǵız baylanıslıǵın hámde ekologiyalıq sıyasat ekologiya tarawındaǵı mámleketlik basqarıw hám baqlawınıń sistemalı kórinisi ekenligin aytıp ótedi[3]. M.K.Najimov sózi menen aytqanda, “Basqarıw óz ara tıǵız baylanıslıqta bolǵan elementlerden (quramlı bóleklerden) quralǵan belgili bir process. Aytıw múmkın, bul basqarıwdıń ulıwma, shólkemlestiriw-ekonomikalıq kórinisi”[4]. A.Isabaevtiń aytıwınsha “Mámleketlik basqarıw - keń mánide mámleket-basqarıw xızmetiniń sinonimi hám atqarıw hákimiyatı xızmetin ámelge asırıw forması”[5]. Mámleketlik basqarıw túsiniǵı hám mánisi ulıwma aytqanda, mámleket hákimiyatı hám basqarıwı uyımları sisteması tárepinen olardıń wákillikleri sheńberinde huqıq iskerligi quralların ámelge asırıwdı támiyinlew hám onı orınlawda kórinedi[6]. B.V.Erofeevtiń aytıwınsha, “ekonomikalıq hám ekologiyalıq sistemalarǵa qarata mámleketiń tártipke salıw xızmetindeǵı o‘zine iyelikler olardıń tábiyattaǵı áhmiyetli parqlardan kelip shıǵadı: ekonomikalıq sistemada keshetuǵın obyektiv processlerge tereń aralasıw mu‘mkın, biraq ekologiyalıq sistemada ámel etetuǵın tábiyat nızamlarına ulıwma aralasıp bolmaydı”[7]. N.B.Muhitdinov bolsa, izertlewlerinde ekologiya hám qorshaǵan ortalıqtı qorǵaw qatnasıqları tarawındaǵı mámleket basqarıwınıń tábiyat

obyektlerinen paydalanıw hámde olardı qorǵawdı rejelestırıw, mámleket kadastrların esaplaw hám ju'ritıw, tábiyat obyektlerin bo'listırıw hám qayta bo'listırıw, tábiyat obyektlerinen paydalanıw hám olardı qorǵawdı baqlap barıw, tábiyat obyektlerinen paydalanıw máseleleri boyınsha júzege kelgen dawlardı sheshıw kibi funkciyaların ajıratıp kórsetedi[8].

NÁTIYJELER:

Ulıwma alganda, basqarıw – shólkemlestırıw sistemalar funktsiyası bolıp, olardıń belgili bir dúziliste saqlanıwın támiynleydi, xızmet rejimin qollap-quwatlaydı, olardıń dástur hám máqsetlerin parqlaydı[9]. Soǵan kóre, “ekologiya hám qorshaǵan ortalıqtı qorǵaw hám tábiyiy resurslardan paydalanıw tarawındaǵı mámleketlik basqarıw degende, wákillikli mámleket uyımlarınıń normativ-huqıqiy hújjetler menen tártıpkе salınǵan insanniń qolay qorshaǵan tábiyiy ortalıq sharayatlarına ıye bolıwın támiyinlew máqsetinde tábiyiy ekologiyalıq sistemalar hám tábiyiy resurslardı saqlap qalıwdı huqıqiy sananı ekologızatsıyalaw hám huqıq jolı menen tártıpkе salıwǵa qaratılǵ an xızmeti”[10]. Demek, ósimlik dúnyası obyektlerin qorǵaw tarawında mámleketlik basqarıw degende, wákillikli mámleket basqarıw uyımlarınıń normativ-huqıqiy hújjetler menen belgilengen ósimlik dúnyası obyektlerin saqlap qalıw, qorǵaw hám olardan aqılǵa muwapıq paydalanıwdı támiyinlewge qaratılǵan xızmetin túsınemiz.

DODALAW:

Ekologiya salasında mámleket basqarıwı arqalı mámleket tábiyiy resurslarınıń mal-múلكli retinde tábiyiy resurslardan paydalanıwdı shólkemlestiriw maqsetinde olardı tassarruf etiw huqıqın ámelge asırıwadı.[11] Ósimlik dúnyası obyektlerin qorǵaw tarawında mámleketlik basqarıwdı ulıwma hám arnawlı wákillikli mámleket uyımları ámelge asıradı.[12] Ekologiya tarawındaǵı ulıwma wákillikli mámleket uyımları usı tarawda ámelge asıratuǵın wazıypaları hám ózgesheliklerine qarap basqa mámleket uyımlarınan ajralıp turadı.

JUWMAQLAW:

Juwmaq etip aytqanda, ósimlik dúnyası obyektlerin qorǵaw tarawında mámleketlik basqarıw hám baqlawı usı ósimlik dúnyası obyektlerinen aqılǵa muwariq paydalanıwdı hámde olardı qorǵawdı támiyinlewde áhmiyetli orın tutadı hámde ósimlik dúnyası tarawındaǵı basqarıw hám baqlawdıń quramli bólimin payda etedi.

ÁDEBIYATLAR DIZIMI:

1. Omirzaqov Rustem Abdirazaq Uli (2022). O‘SIMLIKLAR DUNYOSI MUHOFAZASI VA BARQAROR RIVOJLANISH. Science and innovation, 1 (D2), 65-67. doi: 10.5281/zenodo.660217

2. Мамараимов И.М. Экологик қонунчилиқни бузганлик учун фуқаролик ҳуқуқий жавобгарликни такомиллаштириш масалалари: Юрид. фан. номз. ... дисс. автореф. – Тошкент, 2004.; Калонов Б.Х. Ўзбекистон Республикасида давлат экологик бошқарувининг ҳуқуқий муаммолари: Юрид. фан. номз. ... дисс. автореф. – Тошкент, 2004.; Исанов Х.Р. Давлат экологик мониторингини ҳуқуқий таъминлаш муаммолари: Юрид. фан. номз. ... дисс. автореф. – Тошкент: ТДЮИ, 2007. – Б. 12-13.

3. Файзиев Ш.Х. Теоретические проблемы правового обеспечения экологической политики Республики Узбекистан. Монография / Под ред. М.Х.Рустамбаева, М.Б.усманова. – Ташкент: ТГЮИ, 2004. – С. 45.

4. Нажимов М.К. Давлатнинг экологик функцияси: Юрид. фан. номз. ... дисс. – Тошкент: ТДЮИ, 2004. – Б.23.

5. Исабоев А. Ердан фойдаланиш устидан давлат бошқарувини такомиллаштириш муаммолари: Юрид. фан. номз. ... дисс. – Тошкент: ТДЮИ, 2004. – Б. 16.

6. Юсупов О.Ж. Право сельскохозяйственного водопользования в Кыргызской Республике: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Жалалабат, 2008. – С. 68.

7. Ерофеев Б. В. Экологическая право. – М., 1998. – С. 238.
8. Мохитдинов Н.Б. Основы горного права. – Алма-Ата, 1983. – С. 162.; Мухитдинов Н.Б., Тукеев А.Ж. Право собственности на воды Республики Казахстан в период перехода к рынку. – Алматы, 1995. – С. 107.
9. Государственно-правовое управление качеством окружающей среды. Коллектив авторов (М.Р.Аракелян, И.Л.Белый, Л.Д.Долгополов, Н.И.Долматов, М.А.Миндзаев, П.П.Музыченко, Е.А.Плотников, А.В.Сотрилов). – Киев-Одесса: Вища школа, 1983. – С. 43.
10. Aymuratov, S., & Omirzakov, R. (2023, July). POWERS OF REPRESENTATIVE AND EXECUTIVE BODIES OF LOCAL STATE AUTHORITIES IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION IN UZBEKISTAN. In *International Conference on Multidisciplinary Research* (Vol. 1, No. 3, pp. 33-35).
11. Omirzakov, R., & Tursinbaev, M. (2023). ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK NAZORAT SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVI. *Talqin Va Tadqiqotlar*, 1(25). извлечено от <http://talqinvatadqiqotlar.uz/index.php/tvt/article/view/793>
12. Omirzakov, R. (2023). ATROF-MUHIT MUHOFAZASI VA INSON HUQUQLARI. *Ilm-fan va ta'lim*, 1(9).